



Комплектування армій періоду Тридцятирічної війни. Епізод 1. Навіщо нам ті німці?



adept_egidos

 adept_egidos<https://adept-egidos.livejournal.com/2015-10-13> 15:12:00

В продовження свої постів по організації армій в епоху Тридцятирічної війни, сьогодні розпочну серію заміток щодо комплектування армій країн-учасниць цього конфлікту.

У планах: дати загальну характеристику комплектування у тогочасній Західній Європі і чинників, що на нього впливали; охарактеризувати методи комплектування; окремо зупинитись на комплектуванні військовим підрядником (або антрепренером, трохи різке вуху, але потерпимо) і розглянути комплектування у окремих країнах (Іспанія – метод "королівської комісії", Франція – напів-підрядна система, Священна Римська Імперія, Швеція, Сполучені Провінції Нідерландів – метод "антрепренерський контракт").

Тридцятирічна війна ототожнюється із 100 тисячною "армадою" найманців Валленштайна, однак, така наймана армія – швидше виняток із правила аніж правило. Згадана армія, набрана генеральним підрядником, мала місце лише у Священній Римській Імперії і, з політичних причин, проіснувала відносно недовго (періоди 1625-1630, 1632-1633), однак Тридцятирічну війну по цей день розглядають виключно за штампом генералісимуса Валленштайна із його безпощадною найманою армадою. Цього недостатньо. Що характерно, на противагу Валленштайну в вітчизняній військовій історії виставляється Густав II Адольф із своєю національною шведською армією призовників, лояльних до всього людського і так далі. Що теж не все так прямолінійно з його призивною армією. Погано, що більшості істориків Тридцятирічної війни цього вистачає. І ніхто не задається питанням: А як же там у Франції? (а Франція на мушкетерах виїжджала – у них же д'Артаньян), а у Іспанії? (а що, Іспанія теж у Тридцятирічній війні брала участь?), а у голландців? (ні у Голландців не цікаво, в них флот, о – це давай). Мені – не достатньо.

Але про все по порядку.

І до Тридцятирічної війни, приватна контрактна (ну не зовсім контрактна за теперішніми мірками – йдеться про набрану за контрактом із підрядником, так) армія процвітала, а військовий підрядник, будучи під певним контролем держави, отримував надприбутки від того, що набирав військові підрозділи для всякого хто платить. Однак, військовий підрядник (буде зустрічатись ще поняття "військовий антрепренер", "військовий підприємець", "кондотьєр") 16 століття набирав обмежений контингент для воєначальника – князя терміном на одну кампанію і після її закінчення, був вільним у виборі роботодавця. Він отримував кошти на вербовку незначного підрозділу заздалегідь і, таким чином, не був у постійній залежності від приватного кредиту, його невеликий підрозділ справно отримував кошти від воєначальника. Тридцятирічна війна через безпрецедентну тривалість, географічний масштаб та кількість воюючих сторін, поставила для держав надважке завдання – де взяти армії за обмежених ресурсів, в короткі строки і без політичних наслідків? Виконати таке завдання можна було лише в тандемі із військовим підрядником. Ні Швеції не вистачило б призовників щоб дійти з ними до Рейну, ні Валленштайн за своїм контрактом з імператором на генеральний підряд не мав політичного майбутнього, окрім як підкоритись державному контролю, що і було доказано в другій половині війни. Взагалі, Тридцятирічна війна на першу свою половину в сфері комплектування – це період соціально-політичних експериментів, десь вдалих - десь-ні.

Генеральний підрядник – поняття введено Фрітцом Редліхом* для означення військових підприємців, що мобілізували та утримували за рахунок приватних фінансових та організаційних ресурсів і на власний ризик окремі армії. Тут я хочу наголосити, що сутність генерального підрядника полягає не в кількості набраних і утримуваних ним сил, а в складній, автономній від держави системі використання ресурсів для комплектування та утримання найманої "армади" із використанням суб-контрактів полковників чи капітанів. Валленштайн, наприклад, використовував для утримання армії приватні кредити банкіра Де Вітте, промислові потужності для озброєння армії своїх або пов'язаних із ним підприємств Чехії, продовольство для армії - із власного герцогства Фрідландського. Набір військових підрозділів відбувався за рахунок суб-контрактів із полковниками та капітанами, поряд з цим ресурси діставались через систему контрибуцій із територій Священної Римської Імперії. Однак, система генерального підрядника, чи то Мансфельда і Валленштайна, чи то Бернгарда Саксен-Веймарського, як показала практика, не могла бути довговічною**, автономність генпідрядника не мала нічого спільного з прогресуючою централізацією держави і це сприяло її зникненню. Армія Валленштайна знаходиться на вершині процесу, протягом якого тривала форма військових підприємств, нарешті, досягла найвищої точки автономності внаслідок імператорської політики 1620-х і 1631-1633 років. Після Валленштайна світ змінюється: передача армій в руки приватним військовим підрядникам всюди визнана небезпечною і нежиттєздатною, навіть незважаючи на відсутність необхідних ресурсів у деяких держав, після закінчення Тридцятирічної війни, від кондотьєра а-ля Валленштайн, відмовляються і задовольняються традиційним контрактом із підрядником або ставлять підрядника на службу державі у якості службовця а не підприємця. ⁽²⁴⁾

Як до, так і після Тридцятирічної війни, комплектування армій Західної Європи будувалось на добровільному принципі, із використанням, подекуди, призивних чи примусових методів. Проте, жодної моделі, виробленої державою для централізованого комплектування армій, необхідного розміру і якості для ведення війни, не було. Жодна держава не мала ресурсів або організації в сучасному розумінні, щоб створити і фінансувати контрольовану постійну національну армію. Виходом із цієї ситуації було залучення приватного військового підрядника для комплектування та утримання армій. Але і тут існувало чимало військових та політичних ризиків для держави у її відносинах із антрепренером. Комплекс проблем пов'язаних із наявними ресурсами і політико-адміністративною організацією держави з однієї сторони та політичними та військовими ризиками для держави у відносинах із військовим підрядником – з іншої сторони, формували військову систему країни.

Військова система, була побудована на одній із форм державно-приватного партнерства, кожна із яких віддзеркалювала режим правових відносин між державною владою в особі монарха та представниками соціальної еліти, що на нижчому рівні безпосередньо займались створенням військових підрозділів. Правові відносини між воєначальником та підрядником будувались на договірному праві із різним рівнем делегування повноважень підряднику. В діапазоні військових систем, що характерні для країн Тридцятирічної війни існує два полюси:

перший - ті системи, в яких антрепренер автономний в управлінні і працює більш-менш на власний ризик і для власного прибутку, стратегічно не підпорядкований конкретному воєначальнику. Армії за такою системою могли бути набрані одним воєначальником, але служити іншому, в період відсутності воєначальника годуючи себе за рахунок контрибуцій. Довгострокова служба такого антрепренера одному воєначальнику згодом може спричинити за собою більш значний вплив воєначальника на його діяльність та організацію, але майно і відповідальність командирів-антрепренерів залишається принципово у їхніх руках.

другий - військові системи, в яких державна влада воєначальника відігравала переважну роль в комплектуванні та управлінні армією, але, тим не менш, заохочувались різні форми обмеженої участі приватного сектора у військовій організації та фінансуванні. ^(24, с. 102)

Між цими двома полюсами стояв значний масив армій конкретних країн, в якому досить істотні рівні участі приватного сектора (підрядників) поєднувались із більшим чи меншим рівнем державного регулювання ***. (24, с.102)

Кожна військова система характеризувалась певним набором методів комплектування. Формування військової системи зі своїм окремим набором методів комплектування у конкретній країні залежало від різних об'єктивних факторів і жодна із країн сліпо не копіювала реформ з іншої військової системи. Основними факторами, що здійснювали такий вплив були: кількість населення країни, сконцентрованість влади, розвиток бюрократичного апарату та рівень розвитку державних фінансів.

Таблиця
Кількість населення країн –учасників Тридцятирічної війни***

Країна	Рік	К-ть населення	Примітки
Франція	1600	до 20 млн ^(29, с. 66)	
	I пол. XVII ст.	18 млн ⁽²³⁾	
Швеція	1620-1630рр	1,3 млн ^(18, с. 101)	
	1660	до 3 млн. чоловік	з них 1,2 млн шведів, 500 тис фінів, 1 млн інших прибалтійськ народів ^(28, с. 252)
	1620	1,2 млн	з Фінляндією
- крім того провінції на південному балтійському узбережжі	1620	250 тис. ⁽²⁷⁾	
Сполучені провінцій Нідерландів	I пол. XVII ст.	1,5-2 млн ^(23, с. 744)	
Іспанія	I пол. XVII ст.	Більше 17 млн із іспанською Італією ⁽³⁰⁾	
- з них Кастилія	1594 р.	6 млн ⁽²⁶⁾	
Священна Римська Імперія	1648р	16-17 млн ^(26, с.161)	
- з них домени Габсбургів	1618	7,14 млн ⁽²⁷⁾	
	1648	6,47 млн ⁽²⁷⁾	
- т.ч. Богемія	1618-1648	1,4 млн-1 млн ⁽²⁷⁾	
Моравія	1618-1648	650 тис-450 тис ⁽²⁷⁾	
Сілезія	1618-1648	900 тис-700 тис. ⁽²⁷⁾	
Королівська Угорщина	1618-1648	1,8 млн-1,9 млн. ⁽²⁷⁾	
Данія	1620 р	1,18 млн	із Норвегією та Ісландськими островами, з яких дві третини проживали в Данії і Норвегії,
- з них Гольштейн	1620 р	185 тис	

{C}

{C}{C}{C}

Практично усі перелічені країни не могли дозволити собі здійснювати вербування національних військ за свій рахунок через відсутність налагодженої державної фінансової системи та адміністративного апарату. Окрім цього, Сполучені провінції, Данія та Швеція не могли собі це дозволити ще і з причини малого мобілізаційного ресурсу. Імператор Священної Римської Імперії, який, хоча і володів значними потенційними ресурсами у своєму домені, на початок Тридцятирічної війни мав в розпорядженні мало військ і йому абсолютно не вистачало концентрації влади, бюрократичного апарату в його австрійських землях, і ще менше в межах Імперії ⁽²⁶⁾. Франції, багатонаселеній і більш централізованій та адміністративно розвиненій державі, не вистачало бюрократичних структур і фінансових ресурсів для здійснення ефективної мобілізації необхідних військ на амбітно запланованих

кількох театрах військових дій у 1635 році. Іспанія, маючи на початок війни мобілізаційний ресурс і відносно кращу централізацію влади, до кінця війни виснажує свої людські та фінансові ресурси через демографічні та політичні причини. Звісно, такий розгляд факторів досить умовний, однак дозволяє зрозуміти роль держави у комплектуванні армій.

До Тридцятирічної війни держава, в особі монарха, намагалась зосередити виключно в своїх руках питання мобілізації, управління та утримання армій. У Франції, наприклад, у Прагматичній санкції 1439 року, підтвердженій розпорядженням Генріха III у 1583 році, встановлювалось виключне право короля на мобілізацію військ в королівстві, а для тих, хто бажав наwerbувати війська, встановлювалось зобов'язання погоджувати вербовку з королем або отримати від останнього королівську комісію (як документ, прим. -О.В.)^(8, с. 63). Так, чи інакше, але монарх монополізував своє право на комплектування армії настільки, наскільки це дозволяв йому ступінь підпорядкованості правлячих еліт.

Армія та військові установи представляють адміністративні, правові, фінансові та корпоративні відносини між правителем і політичними елітами, традиційною знаттю; провінційними аристократами⁽²³⁾ Як і всі аспекти політичних змін у період Нового Часу, ключові питання змін у військовій системі залежали від переговорів і компромісу, у якому співпадали сподівання та інтереси з однієї сторони – правителя, з іншої – еліт. Ефективність створення національної армії залежала від готовності еліт "інвестувати" - соціально, матеріально, культурно - у військову діяльність та військові інститути.

Основний театр військових дій знаходився у Тридцятирічну війну, практично, на території Священної Римської Імперії, де вже півтора століття існувала традиція ландскнехтів і функціонував своєрідний "риннок найманців", тому питання комплектування армій за посередництва німецького підрядника було просто питанням часу. Німецький військовий підрядник працював на іспанців, на голландців, - французів, шведів, тощо. Частка іспанців у армії Фландрії рідко піднімалася вище 20 відсотків і могла впасти до 7 відсотків****. У армію Фландрії новобранці інших національностей, зокрема і німці, а з ними валлони і італійці, англійці, шотландці та ірландці комплектувались за контрактами з підрядниками і носили статус "іноземних полків", часто з власною внутрішньою організацією. У шведській армії Густава II Адольфа на момент "висадки" в Німеччині в 1630 році переважну більшість склали шведи та фіни (в тому числі піхота набрана за прото-призивною системою), але через два роки після зростання армії за рахунок полків німецьких військових підрядників, частка рідних шведських солдат знизилась до 12 відсотків. У французькій армії під час Тридцятирічної війни близько однієї чверті, і, можливо, навіть однієї третини склали підрозділи з інших держав. *****⁽²⁶⁾

* - Fritz Redlich, *German Military Enterpriser and His Workforce. A study in European Economic and Social History vol. 1. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag Gmbh., 1964. pp*

** - приблизно 5 років, 7 років з перервою, 5 років відповідно.

*** - хоча у вказаному джерелі йдеться загалом про військову систему, що включала комплектування як складову, поряд із організацією, управлінням та контролем - вважаю за доцільне навести його тези для розуміння подальшого викладу своїх думок.

**** - за умови, що статеві-вікова структура суспільства залишається однаковою для всіх.

***** - мобілізованих методом королівської комісії.

***** - мобілізовані методом антрепренерського контракту, у тому числі і німці.

Далі нас чекає Епізод 2 .

МЕТКИ: [комплектування](#), [комісія](#), [підрядник](#)



15 коментаріев



[irkuem](#)

13 октября 2015, 14:47:22

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Спасибо!



[adept_egidos](#)

13 октября 2015, 14:56:02

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Завжди радий Вас тут бачити. Коментар так швидко, що сумніваюсь чи встигли щось прочитати. :)



[irkuem](#)

13 октября 2015, 14:57:34

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Я заранее - ваш уровень написания знаю)



[adept_egidos](#)

13 октября 2015, 15:07:05

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Що можете порадити свого для любителя Тридцятирічки?



[irkuem](#)

13 октября 2015, 15:08:18

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Если художественные книги приемлите, то есть у меня одна - "Дети Гамельна" называется.



[adept_egidos](#)

13 октября 2015, 15:11:18

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Так, я тому й питаю, що бачит у Вас худліт на тему. Книга вже продається? Чи можна для заманухи хоч пролог почитати?



[irkuem](#)

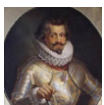
13 октября 2015, 15:13:45

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Комментарий изменен: 13 октября 2015, 15:14:34

Отвечил со ссылкой - отправило в спам, имейте ввиду

На том же сайте и первая половина второй книги лежит. Но там уже Украина 1650-го



[adept_egidos](#)

13 октября 2015, 15:20:38

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Ні не в спам, нормально кинуло. Дякую. Обовязково почитаю.

[irkuem](#)



[13 октября 2015, 15:25:39](#)

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Если не сложно, отзыв потом, хоть парой слов?)



[adept_egidos](#)

[13 октября 2015, 15:29:56](#)

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Гут. Але тільки бартер по отзывах. Мені від Вас теж важливо знати думку. Піде?



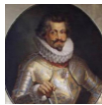
[irkuem](#)

[13 октября 2015, 15:31:13](#)

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Признаюсь, в отзывах не силен. Разве что вас устроит "хорошо!", "не очень" и тд)

Но постараюсь



[adept_egidos](#)

[13 октября 2015, 15:42:47](#)

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Ну що ж. Тоді чекайте відгук від мене найближчим часом, я люблю трошки покритикувати:).



[irkuem](#)

[13 октября 2015, 15:49:27](#)

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Благодарю) Там есть за что, если как художник художнику



[adept_egidos](#)

[16 октября 2015, 10:02:57](#)

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Переглянув "Дети Гамельна Ярчуки". Зі сторони простого читача - цікаво, затягує з перших сторінок, проймає атмосфера книги, однак, книга має свою специфіку, як я зрозумів, що це історичне фентезі?, хоча можу помилятися, і, зважаючи на це, досить небагато людей стануть її поціновувачами, адже книга не попсова. Мені все непопсове подобається, тому що дозволяє подивитись на світ іншими очима.

Щодо оцінки зі сторони історичної автентичності, то тут мені важко щось сказати, так як книга сама історично автентичною себе не позиціонує. Єдине, що можу Вам порадити, хоче дослуховуйтеся, а хочте ні, так те, що маючи подібні художні таланти, я б писав про сюжет що більш достовірно прив'язаний до історичних подій, наповнив би книгу тодішньою термінологією, вклинився б основною сюжетною лінією у історичні події. Тільки прошу Вас, якщо все ж будете писати про Тридцятирічну війну - не пишіть про неї в темних тонах, не треба писати про всеєвропейський хаос, мародерство, бездуховних найманців, відсутність честі і совісті, дисципліни у той період, розруху, - це було не зовсім так. Як зразок наслідування прошу взяти Перес Реверте. В нормальному історичному романі в наш час сильний дефіцит.



[irkuem](#)

[1 ноября 2015, 10:09:42](#)

ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Спасибо))

Единственное, с чем не соглашусь - книга, хоть и заявлена как фентези и тд, на определенную историчность все же претендует.


Ну а что касается вашего пожелания - сейчас работаю над книгой о Керченско-Эльтигенском десанте именно в таком ключе



Комплектування армій періоду Тридцятирічної війни. Епізод 2. Методи комплектування



adept_egidos

 adept_egidos<https://adept-egidos.livejournal.com/>

2015-10-13 15:31:00

На період Тридцятирічної війни 1618-1648рр. західноєвропейська військова наука (Таллет, Паркер, Лінн) розрізняє три методи комплектування армій: "королівська комісія" ("*royal commission*"; у Лінна "державна комісія" - "*state commission*"), "антрепренерський контракт" (або просто "контракт", у Лінна "складний контракт" - "*aggregate contract*") – за принципом добровільності та призив* - за принципом примусу. Варто відмітити, що антрепренерський контракт і королівська комісія в деяких випадках використовувались за принципом примусу, але з домішкою обману новобранців.

На основі робіт Джеффри Паркера (*Geoffrey Parker*)**, Джона Лінна (*John A. Lynn*)*** та Френка Таллета (*Frank Tallett*)**** автором розроблено таблицю порівняння двох основних добровільних методів комплектування. Варто зауважити, що Лінн у своїй роботі пише про еволюцію військових систем, але автором було виділено лише військові системи і характерні для них методи комплектування для періоду що розглядається.

Таблиця 2:

Відмінності в добровільних методах комплектування

Характеристика	Метод "королівської комісії"	Метод "антрепренерського контракту"
Період зародження	Кінець XVI - початок XVII ст. - у Іспанії Ці попи XVII ст – до наполеонівських війн – у інших країнах Європи.	Кінець XV – до кінця XVII ст у Європі
Замовник вербовки-воєначальник	Король в особі державних органів	Король в особі державних органів, правитель окремого регіону, місто в особі муніципальної влади, генпідрядник
Виконавець, відповідальний за вербовку і його статус	Капітан як посадова особа-крони	Капітан (найчастіше полковник, генерал) – як партнер-постачальник.
Базова адміністративна одиниця і її статус	Рота (як власність крони)	Рота, полк, в окремих випадках ціла армія за субпідрядками
Документ-основа вербування	Королівська комісія	Контракт. Існували контракти між підрядником (генпідрядником) та субпідрядником (на роту, полк).
Фінансування вербовки	За рахунок крони, витрати покривались з казначейства	За рахунок підрядника. Підрядник на власні кошти вербував полки та роти взаємн на фіксовану суму від воєначальника. Поширеними були контракти воєначальника з підрядниками на готовий полк, роту.
Територія на яку розповсюджувалось вербування	Обмежувалась територією королівських земель, часто у великих містах, на церковних землях та землях великих васалів вербовка не проводилась, область вказувалась у королівській комісії	Не обмежувалась, часто це були готові інсеземні полки або роти, у контракті могла вказуватись область вербовки, в основному вказувалась область остаточного опису підрозділу
Участь у вербуванні місцевих органів влади	При пред'явленні вербовочних документів, місцевий магістрат сприяв вербовці (виділяв будівлі для капітана і жило для солдат). Вербовка погоджувалась із місцевим дворянством	Часто підрядник сам погоджував із місцевими органами влади і місцевим дворянством вербовку, без участі королівської влади.
Контроль за вербовкою з боку воєначальника	Комісари крони	Комісари воєначальника
Участь воєначальника у призначенні офіцерського чи унтер-офіцерського складу	Кандидатури погоджувались із короною	Кандидатури могли бути погоджені за вимогою воєначальника
Власність новоствореного підрозділу	Є власністю крони	Є власністю підрядника
Участь воєначальника у озброєнні та екіпуванні солдат	Озброєння та екіпування з державних арсеналів	Озброєння та екіпування на відповідальності підрядника.
Строк за який проводилось вербування	Деякі тижнів (до шести тижнів)	Мінімум двадцять днів
Термін служби	Довгий термін. Більше однієї кампанії	Тривалість служби, як правило, коротка для конкретного підрозділу, лише на період однієї кампанії
Мотивація	Лояльність королю, і зростаюче національне почуття	Плата, грабіж і професіоналізм, подекуди релігійні мотиви

Основним критерієм, який відрізняв методи комплектування, була роль держави (крони) у цьому процесі. У таблиці представлені відмінності у характеристиках методів комплектування, які відповідають згаданим раніше військовим системам і носять чисто теоретичний характер. На практиці, більшість характеристик кожного методу, в залежності від країни, мали деякі модифікації, часто один з методів міг носити деякі характеристики іншого методу, що сприяє викривленню історичного бачення комплектування та складу армій. Метод "королівської комісії", використання якого повсюди у Європі розпочалось в 2 половині XVII століття, в контексті військової еволюції (революції), часто ототожнюють із обмеженим державою "антрепренерським контрактом", однак, на думку автора, це не зовсім вірно. Адже, як тоді пояснити подібну еволюцію, коли два методи існують

паралельно у одній державі, як взаємодоповнюючі, при чому метод комплектування "королівською комісією", зрештою, поступається "контракту" або перероджується у примусові методи комплектування.

* - у Паркера *compulsion* – примус. З такою назвою методу можна не погодитись, оскільки примус це скоріше принцип комплектування на протигагу принципу добровільності. Якщо ж і брати до уваги таку назву методу як примус, то в цю категорію потраплять і шведська "utskrivning" Густава II Адольфа і німецькі міліційні війська *Landesdefension* і феодалний пережиток ополчення васалів *Heerfolge* і *l'arrière-ban*, що є єдиною об'єднувальною ознакою для цих методів.

** - *The army of Flanders and the Spanish road 1567-1659.*

*** - *The Evolution of Army Style in the Modern West, 800-2000.*

**** - *War and Society in early-modern Europe*

Далі буде не знаю який епізод, бо з епізодом 3 ще не закінчив. Однак на фініші 5 епізод.

МЕТКИ: [комплектування](#), [комісія](#), [підрядник](#)



0 коментариев



Комплектування армій періоду Тридцятирічної війни. Епізод 3. Іспанська королівська армія



adept_egidos

 adept_egidos<https://adept-egidos.livejournal.com/2015-10-13> 16:51:00

Військову організацію Іспанської імперії старші покоління військово-історичних енциклопедистів так несправедливо обділили увагою. А Іспанія в період свого "Золотого віку" і справді найближче підійшла, всупереч вказаній військово-історичними енциклопедистами еволюції, до методу комплектування "королівською комісією", із значним державним регулюванням та передовою на той час організацією командування, ще задовго до зразкової королівської національної армії Людовіка XIV.

Система королівської комісії

потребувала розвинутого адміністративного апарату, який забезпечував весь процес комплектування (буде зустрічатись і слово вербовка як синонім) національної армії. При даній системі вся влада над новоствореною адміністративною одиницею залишилася в королівських руках в особі центральних військових органів влади: Військової Ради (*Council of War*) або капітан-, генерал-губернаторів в окремих регіонах (наприклад Фландрії). Король своїм указом наказував створити терцію. Для чого Військовою Радою призначався Маєстро де Кампо (фактично полковник) і визначена кількість капітанів, що буде безпосередньо займатись вербовкою ([11 \(http://www.reocities.com/ao1617/life.html\)](http://www.reocities.com/ao1617/life.html)). Потенційні кандидати на офіцерські посади в Терції повинні були попередньо надати до Військової Ради перелік документів, що підтверджував їхні достоїнства, досвід та інші відомості ⁽¹⁴⁾. Хоча, як і в інших арміях у цей період поширеною була практика індивідуального просування через знайомства.

Затвердженим Військовою радою офіцерам видавався патент (*letters patent*), що підтверджував офіцерський ранг та грамота (*Conducta*). У грамоті було передбачено область вербовки, число необхідних солдат, їхній вік, порт куди потрібно прибути з новобранцями і ТВД де планувалось задіяти цей підрозділ тощо. Переважна більшість новобранців для армії Фландрії була вихідцями з Королівства Кастилії, яке включало регіони: Астурія, Кантабрія, Кастильський Леон, Естрамадура, Кастилія ля Манча і Андалусія, ([11 \(http://www.reocities.com/ao1617/life.html\)](http://www.reocities.com/ao1617/life.html)) а також Неаполь, Мілан та Сицилія ⁽²⁶⁾. Вищі офіцери терції призначались короною (також на індивідуальній основі, здебільшого з вищої знаті).⁽²¹⁾ Відповідальним за вербовку офіцером завжди був капітан, а головною адміністративною одиницею - рота (*compagnia, compagnie*).

Король мав право наwerbувати війська в своїх доменах: церковні і поміщицькі (*seigneurial*) землі від цього були звільнені. Вербування здебільшого було зосереджено в містах Кастилії і тих містах, де губернатор (*Corregidor*)* мав сильний вплив на місцеву владу і був здатний посприяти вербовці. У Кастилії були організовані вербовочні маршрути (*comisario*) із необхідним житлом та харчовим забезпеченням ⁽²⁶⁾.

Капітан, маючи на руках королівський патент, підбирав на власний розсуд молодших офіцерів (ймовірно, теж на індивідуальній основі, принаймні теоретично-підлегли офіцери погоджувались із урядом ⁽²⁶⁾, перш за все лейтенанта (*alférez*), сержанта, прапорноносця ⁽¹¹⁾ і отримував ротне знамено

(*bandera*). Після цього, відбувалась сама вербовка: капітан із молодшими офіцерами, знаменом роти, барабанщиком і капралами (*cabo de escuadra*) відвідував міста і села, зазначені в його патенті. В Іспанії, здебільшого, окрема область вербовки відповідала за вербовку солдат на окремий театр військових дій. Для служби в Італії солдати набирались у Східній Кастилії і Арагоні, для Нідерландів - в Старій Кастилії і Кантабрії, для заморських володінь "Індії" - недалеко від портів у Андалусії, Ла-Манчі, Естремадурі і Новій Кастилії. Після прибуття в зазначені області, капітан представляв свій патент місцевим органам влади і вимагав сприяння у вербовці. Місцеві органи влади (муніципалітет, провінційна знать) зобов'язувались надати капітану будівлі для житла на весь період вербовки. Будинком був зазвичай готель чи порожній будинок, на якому вивішувалось ротне знамено, барабанщик закликав всіх бажаючих на службу в роту. З тих, хто добровільно зголосився вступити в армію, капітан обирав працездатних людей, старше 16 і молодше 50 років (є відповідна вимога до новобранців) ⁽²¹⁾. За дослідженнями Паркера віковий склад більшої частини військ складав 20 - 40 років, найбільшою віковою групою є двадцятирічні чоловіки. Часто новобранці брехали про свій вік і рота поповнювалась зовсім молодими юнаками. ⁽¹⁴⁾ Імена новобранців (*bisoño*) вносились в реєстр роти (аналог німецького *Musterrolle*), їм видавалась готівка, безкоштовне житло і харчі, і, можливо, костюм ⁽²¹⁾.

Природно, мотиви у новобранців обрати військову службу були різні, але найчастіше великий вплив новобранців був пов'язаний із неврожайним роком, зниженням їхнього рівня життя тощо. В разі неможливості укомплектувати роту в терміни через низьку явку новобранців, останнім пропонувався хабар (*douceur*) в розмірі 1-3 ескудо. У 16 столітті капітану не доводилось застосовувати силу при вербовці, система залишилась повністю добровільною. Новобранцям із своєю зброєю надавалась перевага: вони приймались першими в разі надлишку охочих служити. ⁽¹⁴⁾

Після закінчення вербовки (як правило не довше 6 тижнів), всі капітани повинні були представити своїх новобранців на огляд спеціальним, діючим від імені короля, посадовцям-інспекторам**, а саме: ревізору або інспектору (*veedor*), скарбнику (*pagador*) та аудиторю (*contador*). Ревізор оглядав список роти, ретельно перевіряв всіх зареєстрованих новобранців для того, щоб переконатись, чи набраний насправді міг бути солдатом і, нарешті, засвідчував кількість присутніх новобранців на останній сторінці реєстру. Ревізор (*veedor*) підпорядковувався напямую генерал-ревізору при королі, він повинен був головувати на кожному огляді підрозділів, де видавались гроші, досліджувати кожен ордер, що відправляється в казну для оплати, і відвідувати скарбницю щораз, коли скарбник отримував гроші ⁽²¹⁾. Аудитор і скарбник не могли зробити жодних операцій без підпису ревізора.

Не варто думати, що інспектування армій проводилось лише при наборі новобранців. В армії Фландрії з часів Карла V, оглядові інспектори проводили збір підрозділів на інспекцію кожні три місяці, а іноді і без попереднього повідомлення; зі скарбниці платили капітанам лише за схваленням інспекторів, капітан-генерала чи губернатора провінції.⁽⁸⁾ Бюрократична структура іспанської армії була досить розвинутою із чітким підпорядкуванням і розподілом функцій для кожного військового і цивільного відомства.***

Після огляду, новобранцям зачитувались військові Артикули (англійський термін - *Articles of War*, німецький - *Artikelbrief*), де передбачалось правове поле, дисципліна у роті і санкції за недотримання дисципліни й інші порушення; новобранці повинні були підняти праву руку і поклястися виконувати ці артикули. Найбільш важливими пунктами у Артикулах були: безумовне виконання наказів офіцерів, дезертирство і бунт. Цим актом новобранці офіційно вступали на службу державі, яка їх найняла, і на знак цього вони отримували від капітана (а той в свою чергу раніше від скарбника на основі кількості новобранців затверджених ревізором) авансом оплату за перший

місяць, з якої капітаном ретельно віднімалась плата за доставку до місця збору і видані попередньо ним аванси. Після цього, рота, на момент маршу до театру військових дій або в порт навантаження, переходила під управління королівським комісарам.

Капітану було недоцільно залишатись більш ніж двадцять днів в одному місці, тому що за той час новобранці почали розбігатись швидше ніж можна було набрати нових. Крім того, для вербувальника існував ризик набрати шахраїв, які займались тим, що брали аванс за перший місяць служби (*socorro*) і на шляху до порту відправки, зникали. Таких шахраїв називали *billardeura*, а статистика прийнята у іспанській армії, свідчила, що зникає, принаймні один з семи новобранців.

Дуже швидко нові роти відправлялись у гавані, звідки доставлялись до Італії або Фландрії. Взагалі, новобранців здебільшого відправляли до Італії, де вони вивчали основи війни. Після чого їх було відправлено до армії у Фландрії або до іншої армії, використовуючи Іспанську дорогу.

Після прибуття в казарми, нові роти часто розчинялись між існуючими ротами (поняття відоме як *reforma*), доповнювались ветеранами із діючих рот, щоб довести чисельність та якість підрозділу до нормальних кондицій. ⁽¹⁴⁾

Метод комісії передбачав пряме державне фінансування на закупку прапорів, барабанів та іншого військового обладнання. ⁽²⁶⁾ Іспанські та італійські війська забезпечувались зброєю з королівського арсеналу у Мілані або закуповувалось у зброярів Ломбардії. Поставки зброї і необхідного військового устаткування було систематизовано і солдати були забезпечені всім необхідним (зброя, порох, обладунки тощо) в розстрочку під їх майбутню заробітну плату.

В іспанській піхоті не всі новобранці були з нижчих станів. Престиж служби у іспанській піхоті завдячував збіднілим дворянам які з тих чи інших мотивів зголосилися служити рядовими солдатами. Дворянам, що служили простими солдатами (*particulares*) було запропоновано бонус (*ventaja*) до зарплати. Присутність дворян в рядах солдат допомагала підтримувати моральний дух, дисципліну і зменшити непокору в іспанських терціях.

Служба в армії для солдат, що вижили, закінчувалася на основі виданої Військовою радою "ліцензії", документа за допомогою якого влада припиняє свій контракт із солдатом. Часто, ліцензія була способом позбавлення від солдатів, які стали недієздатними або дисципліна була незадовільною. Солдат мав також право вимагати ліцензію себе.

Успіх цієї системи найму, що передбачала поєднання максимального державного контролю із мінімальним примусом, залежить від кількості новобранців, необхідних за короткий проміжок часу. За умови, що потреби держави не перевищують запаси доступної робочої сили, добровільна система, здається, служили більшості урядів чудово. Тим не менш, жоден монарх не може видати комісію наймати війська за межами своїх територіальних кордонів - це було б порушенням суверенітету іншого правителя. Армію Фландрії Іспанія змушена була комплектувати в Священній Римській імперії, на Британських островах або в неіспанській Італії через підрядників.

Все ж, система королівської комісії у Іспанії не витримала надмірних навантажень обставинами:

- у 1590-х роках катастрофічні неврожаї, а внаслідок - голод,

- у 1618 році початок Тридцятилітньої війни і зниження поставки німецьких призовників. А відтак необхідність залучення додаткової кількості дефіцитних новобранців за королівською комісією.
- чума в Італії (а саме у Ломбардії) у 1630-1pp, знизилась кількість потенційних новобранців у італійській терції
- сепаратистський рух у Іспанії (Каталонія, Португалія, Неаполь, Сицилія) в 1640-х pp. і постійна потреба у новобранцях.
- чума 1647-1652 pp. у Іспанії.

Демографічні та політичні зміни такого масштабу змушують Іспанію адаптувати свої методи мобілізації на новий дефіцит робочої сили, і на початку 17 століття система королівської комісії все частіше або поступається місцем системі "антрепренерського контракту", або поєднується із принципом примусу.

Після 1632 року Оліварес доручив вербовку національних військ дворянству. Справа в тому, що у більш автономних регіонах іспанської монархії: Каталонії, Галісії, Астурії, баскській провінції і Португалії людські резерви або були недоторканими або вербовка здійснювалась, за посередництва місцевих дворян, які брали на себе вербовку, в обмін на платіж або надію на привілеї чи поблажливості королівської сім'ї. Слід відмітити, що дворяни не були прийняті на королівську службу (хоча вони мали право видавати капітанські патенти і проводити вербовку), і їхня діяльність не була договірною. Вони діяли, швидше, як добровільні агенти, допомагаючи короні. Подібна система вербування за посередництвом дворян, які могли використати свій місцевий вплив, щоб забезпечити вимоги вербування, мала багато паралелей в інших країнах Європи.

Щоб компенсувати втрати армії Фландрії у Тридцятирічній, Франко-іспанській та Вісімдесятилітній війнах, взамін дефіцитних терцій з Піренейського півострова, було використано метод "антрепренерський контракт" на вербовку валлонів (з 1621 року) або проведено вербовку на землях католицьких князів недалеко від кордону з Нідерландами (Мюнстер, Кельн, Трір) та навіть прийнято на службу за генеральним антрепренерським контрактом армію герцога Лотаринзького після 1633 р., а потім і армію опального на той час у Франції принца Конде (1653-9).

В Іспанії після 1620 р. система королівської комісії провадилась за примусовим принципом. Примусовий вступ до армії стосувався працездатних волюг і інших безгоспних чоловіків, а після початку війни з Францією в 1635 році всі регіони систематично постачали бандитів і небажані соціальні елементи до королівської армії. У 1639 році, наприклад, військово-морська експедиція Дона Антоніо де Окендо, який був направлений для пошуку і знищення голландського флоту, був укомплектований 2 тис. рекрутів з області Корунья, яких завербували під дулом пістолета. В Мадриді жінка з хорошої сім'ї була покарана різками за допомогу капітану набирати солдатів. Вона заманювала бродяг їжею і закривала їх зненацька в підвал, залишивши їх там без їжі, поки вони не погоджувались на умови капітана стати під його знамена. У 1647 році іспанські капітани армії Фландрії апелювали до уряду з проханням поповнити поріділі ряди рот, що якщо війська неможливо піднято в будь-якій іншій формі – необхідно завербувати засуджених чоловіків, за умови, що вони покарані не за огидні злочини. Взамін за службу протягом певного строку їх звільняли від покарання. У Каталонії, в 1636 році королівські агенти змогли набрати тільки злочинців, чий смертні вироки були замінені на військову службу.⁽¹⁷⁾ Проти примусової мобілізації на Піренейському півострові населенням чинився жорсткий опір. У червні 1636 року в Барселоні, коли шість женців

були обмануті і силою затримані в будинку рекрутера, група їхніх колег звернулись до нього в знак протесту, але рекрутер відмовився їх видавати, а для охорони підневільних рекрутів отримав від губернатора солдат. Незабаром селян зібралось п'ять сотень і, увірвавшись в будинок, вони визволили своїх. ⁽¹⁷⁾

Отакі справи. Як говориться: не Валленштайном єдиним.

* - губернатор призначався королем і здійснював, здебільшого, функції нагляду над місцевою адміністрацією і суддями.

** - далі буде зустрічатись і англійська назва інспекторів - muster-master.

*** - більше про структуру управління іспанською армією – читайте Джеффри Паркера.

Далі буде епізод по традиційному антрепренерському контракту.

МЕТКИ: [Іспанська армія](#), [комплектування](#), [комісія](#)



2 коментария



[bratgoranflo](#)

[13 октября 2015, 18:15:50](#)

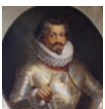
Комментарий изменен: 13 октября 2015, 18:16:32



ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

"Присутність дворян в рядах солдат допомагала підтримувати моральний дух"

У капітана Алатрісте певно було багато прототипів) От у нас в той час шляхтичя у піхоту, мабуть, було ніякими грошима не заманити.



[adept_egidos](#)

[13 октября 2015, 19:34:04](#)



ВЫБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Щодо прототипів Алатрісте (дворян у піхоті), то здебільшого там служили збіднілі мілкопомістні дворяни - ідальго. Одним із мотивів їхньої служби саме у піхоті був престиж саме такої служби. Цей престиж не виник за один день, а був намитий кровю в багатьох кампаніях. Ще імператор Максиміліан I намагався мотивувати дворян служити в ландскнехтах, сам полюбляв ставати в їхні піші ряди з пікою на всяких показуках, це дало певні результати.


Піхотного престижу, та і взагалі хорошої піхоти на сході Європи не було ніколи, далась в знаки специфіка ТВД та потенційний противник.



Епізод 4. Типовий "антрепренерський контракт" і комплектування у Священній Римській імперії.



adept_egidos

 adept_egidos

https://adept-egidos.livejournal.com/2016-03-02_15:56:00

Всупереч поширеній думці, армія Священної Римської Імперії участі у Тридцятирічній війні не брала. Участь у війні брала армія імператора, а не імперії. Відтак, вважаю за доцільне вживати визначення "імператорська армія", "кайзерівська армія" (*Armee Kaiserliche*) замість "імперська армія".
(12)

{C}

У Священній Римській Імперії близько 1500 року імператором Максиміліаном було встановлено особливу організацію імперської армії, що полягала у розподілі імперії на 10 "Кіл" (округів). Кожне "Коло" до якого входили всі прямі васали імператора, будь-то церкви, міста або князі – було зобов'язане виставити контингент солдатів пропорційно до кількості населення, характеру загрози і фінансових можливостей у кожному "Колі" (*simplum, duplum або triplum*).⁽⁸⁾ Приблизно одна людина з 30 мобілізувалась в піхоту і - зі 100 в кавалерію, але при найбільш серйозних загрозах, мобілізації підлягав кожен десятий або навіть п'ятий. Стани і міста також зобов'язувались утримувати набрані ними сили.

Оскільки, Тридцятирічна війна велась в деякій мірі між імператором та декотрими його васалами, а інші, лояльні до імператора, суб'єкти імперії мали свою військову організацію у вигляді Католицької Ліги, то природно, що імператору довелось формувати власну армію самостійно, відокремлено від загальноімперської військової організації. Лише після Празького миру 1635р. армія імператора мала в своєму складі підрозділи суб'єктів імперії - Саксонії, Бранденбургу та інших і, таким чином, набрала деяких ознак імперської армії, в той час як армія Баварії існувала більш автономно під командуванням курфюрста Максиміліана Баварського. Чисто імперська армійська організація ожила у 1681р., коли у війні із Османами імперські "Кола" виставили 32000 вершників і 76000 піхотинців для тріплума (*triplum*).⁽⁸⁾

За Тридцятирічну війну імператорська армія пройшла шлях від стриманого впливу держави на військового підрядника (традиційний контракт), через повну автономію генпідрядника (контракт з генпідрядником) і, в кінцевому підсумку, до значного втручання держави у комплектування військ (традиційний контракт із значним державним регулюванням) - наприкінці війни.

Що ж являв собою традиційний або типовий контракт із військовим підрядником? За підрядною системою володар певної території (сам монарх, в особі спеціального секретаріату, муніципальна влада міста, князь, управитель церковних земель) виявляв бажання найняти війська через підрядника. Роздробленість і специфічний адміністративно-політичний устрій Священної Римської Імперії не обмежував прав суб'єктів імперії на власні війська. Як наймач або замовник, він ставав воєначальником (*Kriegsherr*) і укладав договір із військовим підрядником. Військовий

підрядник – часто людина із військовим досвідом служби у Фландрії, Угорщині чи Німеччині, у званні капітана або вище ⁽¹⁾, це міг бути також високопоставлений чиновник при дворі або представник місцевої знаті, що володів достатньо великим для вербовки капіталом.

Для того, аби дослужитись до капітана чи отримати інший офіцерський ранг також необхідно було володіти певним капіталом, адже комісії на офіцерський ранг купувались і продавались. Часто досвід і здібності кандидатів на офіцерські посади поступались багатству, впливу та хорошим зв'язкам, однак, у імператорській армії існували випадки, коли виходець із простолюдинів дослужився до генерала.

У Священній Римській імперії з 1556 року існував центральний адміністративний військовий орган – Придворна військова Рада (*Hofkriegsrath*). В його віданні були організаційні та адміністративні питання реалізації імператорської політики у військах. Цей орган мав вищу юридичну силу для всіх імперських військ, і завідував всією кореспонденцією між імператором і його командирами на місцях, у сфері його управління були питання, що стосувались призначень кандидатів на генеральські і вищі офіцерські командні посади, зокрема і підбір кандидатур на військового підрядчика (полковника власника – *Inhaber*).

Для укладення з воєначальником договору, підряднику необхідно було попередньо представити йому документи про досвід, наявність коштів для набору та утримання полку (роту), тобто підтвердити свої можливості та бажання. Підрядниками, в основному, були офіцери і дворяни. (часто документів не вимагалось, відігравав роль патронаж, особисті знайомства і так далі в індивідуальному порядку). При імператорському дворі у Відні було чимало вищих військових посадовців, які тримали при собі невелику групу офіцерів, готових негайно приступити до вербування та підготовки солдатів ⁽¹⁾.

Сам договір між воєначальником та військовим підрядником складався із трьох документів:

1. документу, що містить умови бізнесу – *Bestallung*, відомого також як *Kapitulation* або контракт. Традиційний *Bestallung* був, як правило, договір на невизначений період часу. Однак існує випадок укладення Георгом Брауншвейзьким із Хансом Каспаром Клітцингом у 1640р. договору на три місяці, що називається німецькою в *Dienst-vertrag*, що фактично був, контрактом між роботодавцем і потенційним співробітником*.

2. адміністративного документу, що підтверджував звання (ранг) військового підрядника – *patent*. Необхідність наявності перших двох документів була зумовлена двоїстою природою військового командування, для підрядника підряд був бізнесом та професією.

3. вербовочні документи - *recruiting patent*. Ці документи видавались підряднику в такій кількості, яка була йому необхідна щоб роздати своїм агентам (капітанам, іншим офіцерам) для безпосередньої вербовки у вказаних там областях вербовки (*Laufplatz*) і вони служили дозволом останній в їх відносинах з місцевими та іншими офіційними особами. В вербовочних патентах було зазначено що воєначальник найняв військового підрядника і його агентів на вербувати солдат певних категорій (кавалерія, піхота-мушкетери, пікінери тощо).^{(25)**}

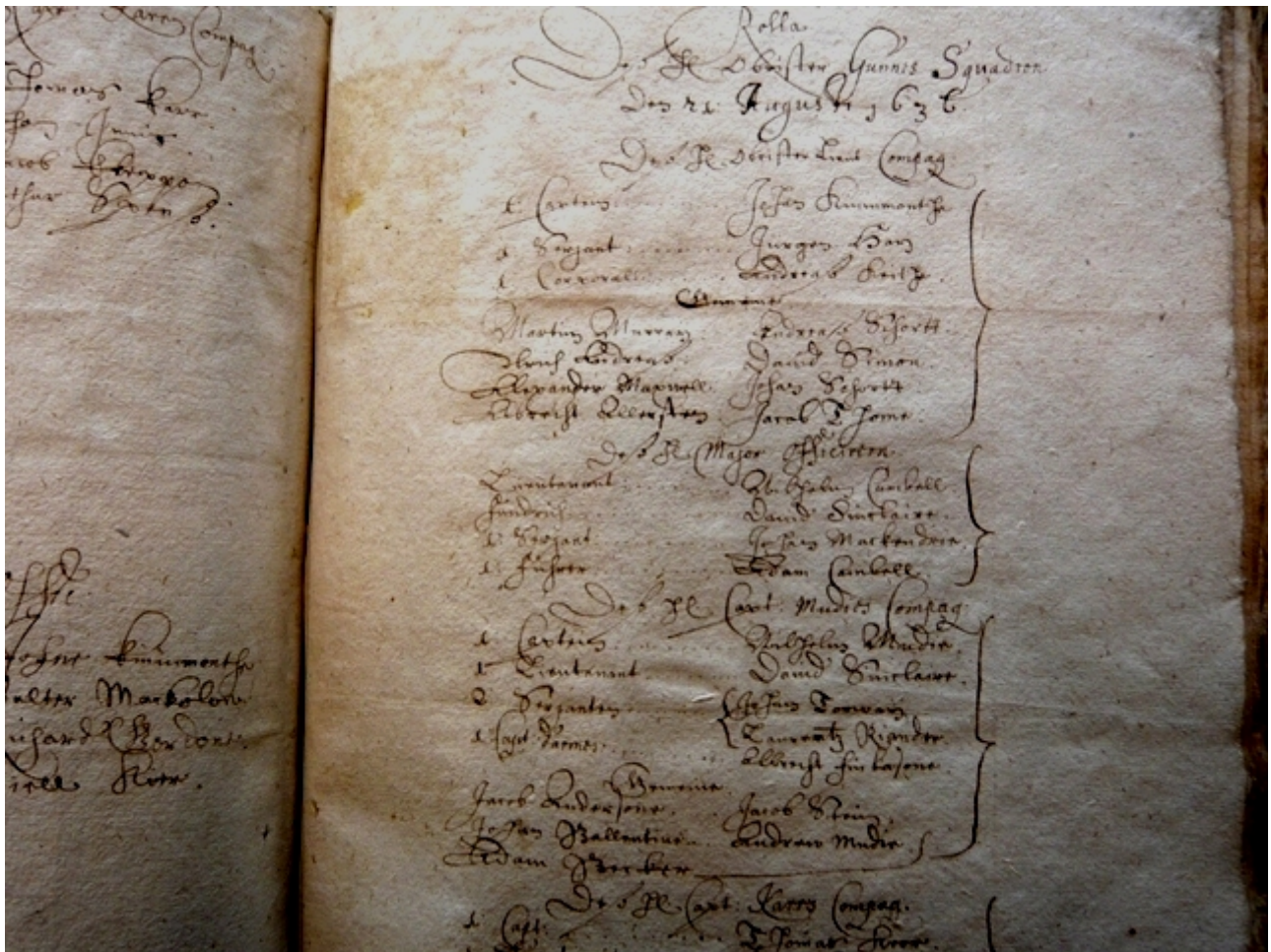
З часом договори розвинулись і укладались з одним підрядником –полковником (*Oberst*) на кілька полків одночасно, останній, не маючи змоги виконувати ці функції полковника, доручав командування підполковнику або майору. Існували одночасний кумулятивний, послідовний кумулятивний та некумулятивний методи вербовки полків. Перший – набір кількох полків

одночасно, другий - наступний полк набирився підрядником, коли попередній полк було розпущено, розбито, передано іншому полковнику і третій – дозволявся лише набір одного полку для одного підрядника. Прикладів володіння кількома полками у імператорській армії чимало: Вайкхард фон Ауерсберг (*Auersberg*) завербував два полки аркебузирів, один в 1620 р інший в 1624р, Ханс Крістіан фон Льоль (*Lobl*) зібрав два полки аркебузирів в 1619 та інший в 1627 році, Зігмунд Адам фон Траун набрав полки піхоти в 1620 і 1631 роках, на початку 1620р. Валленштейн набрав зразу три полки, у 1623 р. Габріель Пекманн (*Pechmann*) набрав по одному полку піхоти, аркебузирів і драгун. У армії Католицької Ліги практика вербовки кумулятивним методом не використовувалась (за внятком Герберсдорфа, який володів 1 кавалерійським та 2-ма піхотними полками). Протестанти теж вербували кумулятивно: Мансфельд для Пфальцу у 1622-23 роках на вербував 5 піхотних та 1 кавалерійський полк, Георг Фрідріх Баден-Дурлах володів одним піхотним та одним кавалерійським полком, Вільгельм Саксен-Веймар для Пфальца набрав 2 піхотних і 2 кавалерійських полки.⁽²⁵⁾

Область вербовки (*Laufplatz*), де набирались новобранці була заздалегідь визначена у вербовочному пакеті документів. В області вербовки відправлялись вербовочні агенти, капітани і рідко самі полковники для здійснення набору рекрутів. У шістнадцятому столітті в Німеччині, рекрутинг спочатку проводився капітанами, наприкінці століття капітан делегував ці повноваження вербовочним агентам. У сімнадцятому столітті такі агенти придбали все більшого значення, хоча в перші роки Тридцятирічної війни деякі капітани все ще дотримувались старої практики вербування в обличчя. У всякому разі, вони були завжди областях вербовки. Навіть полковники можуть там з'явитися, але зазвичай вони перебували в місцях збору (*Sammelplatz*) рот або полків. У всякому разі, ім'я полковника було оприлюднено відразу потенційним новобранцям, так як його репутація грала вирішальну роль в успіху вербовочної операції. У 1620 році депутат Пфальцьського сейму фон Дона (*Dohna*) особисто вербував роту у Нюрнберзі у якості капітана. У 1619 році, капітан на ім'я Версабе (*Wersabe*) набрав особисто вершників для міста Нюрнберг, проте в тому ж році в тому ж місті вербовку іншої роти проводив агент для служби у Вестфалії. Останній поставив цілу готову роту під командування капітана, який його найняв.

Вербовка полку часто відбувалась через систему субконтрактів полковника із капітанами. Полковник підбирав нижчих офіцерів, які теоретично затверджувались воєначальником, але на практиці це було тільки формальністю.⁽¹⁾

Після прибуття в одне з міст, зазначених у області вербовки, агент вивішував копію патенту на центральній площі біля ратуші або на ринковій площі та\або оголошував про умови служби, що супроводжувалось барабаним дробом. Безпосередня вербовка відбувалась на ринкових площах міста, у корчмах та забігайлівках, з застосуванням законних (пропонування вищої плати) чи незаконних (споювання, обман) методів. Мотиви у чоловіків були найрізноманітніші: від банального заробітку до втечі від чоловіка коханки. Однак, на заключному етапі війни, коли численні ексцеси, беззаконня і знищення стали хлібом насущним, деякі жителі місцевої провінції стали членами відповідної армії через парадоксально просту причину: було безпечніше бути солдатом, ніж цивільним.⁽¹⁾



Скан полкового реєстру шведського кавалерійського полку *Musterrolle*.

Кожен новобранець реєструвався у спеціальному реєстрі (*Musterrolle*), у якому було перелічено весь кадровий склад роти/полку і який був документальним свідченням вербовки при перевірці королівським комісаром. На першій сторінці реєстру (носила назву *prima plana*) вписувались офіцери роти (капітан, ротмістр у кавалерії, лейтенант, прапорщик, корнет у кавалерії), унтерофіцери (фельдфебель – сержант, підсержанти, фурієр - квартирмейстр, писар-клерк, фюрер, фельдшер-цирюльник) і інші командири (капрали, єфрейтори, ландпассати, музиканти, кадети та зброярі).

Після вербування, у шістнадцятому столітті солдатам доводилося йти без нагляду в місце збору, або поодинці або невеликими групами. Така практика була змінена на початку сімнадцятого століття, якщо не раніше. У сімнадцятому столітті виникли дві нові істотні умови, а саме область вербовки (*Laufplatz*) і місце збору (*Sammelplatz*). Область вербовки це визначений район в якому відбувався набір, місце збору було місцем, де потенційні солдати зібралися перед тим як мали рухатись у місце огляду (*Musterplatz*). До місця огляду новобранці йшли в повній компанії або навіть полку, хоча до цих пір і, можливо, беззбройні. ⁽²⁵⁾ Як правило радіус області збору складав від 10 до 15 миль від місця концентрації ⁽¹⁾.

У 1619 році агент з міста Нюрнберг вербував роту із 100 вершників у Вестфалії (*Laufplatz*). Вони повинні були зібрані в цій області в місці збору, де на них чекав капітан, який далі проводив своїх новобранців на місце огляду у Нюрнберг, де оглядати їх мав комітет міського сейму. Крім того, у 1621 році, Мансфельд визначив для своїх капітанів місце збору в місті Хоф (*Hof*). Офіцери, акредитовані місцевою владою, були відправлені ним в місто, їм було наказано чекати там для новобранців. Там офіцери повинні були організувати військовослужбовців після чого рушити до місця огляду.

Якщо, новобранців було відправлено з місця збору до місця огляду самостійно (що було не так часто, особливо в другій половині війни), то солдатам видавалась платня на дорогу, для піхоти - *Laufgeld* і кавалерії – *Antritt*.⁽²⁵⁾ Самі платежі *laufgeld* і *antritt* не виникли у війну, а тягнуть свої корені ще з часів ландскнехтів. *Laufgeld* і *antritt* були платежами за дорогу (еквівалентом сучасних добових чи командировочних), яку долав рекрут до місця збору, а включали ці платежі витрати на їжу, на житло, інші необхідні в дорозі витрати і деякий прибуток новобранця. *Laufgeld* залежав від відстані між *Laufplatz* (певної території де проводився набір) та *Musterplatz* і виплачувався із розрахунку на добу (час на долання шляху). Якщо ж рекрути велись капітаном (часто під охороною), то він оплачував витрати понесені при доставці рекрутів до місця огляду.

У місці огляду концентрувались новобранці, набрані в інших містах і іншими агентами. Тут проводились наступні процедури:

- робився загальний огляд кандидатів на момент придатності до служби та звірка їх фактичної наявності із реєстрами рот,
- видача зброї, обладунків та іншого військового спорядження,
- зведення ротних реєстрів у реєстр полку,
- виплата авансу за перший місяць,
- представлення прапора полку і вищих офіцерів полку,
- зачитування Артикульного листа (*Artikelbrief*) і проведення присяги на прапорі.

Сума заробітної плати могла бути збільшена або зменшена залежно від кількості новобранців, що прибувають на *Musterplatz*; вплив на яку здійснював навіть сезон. У літню пору, коли збирався врожай і падали ціни на продукти харчування, а на ринку з'явився великий попит на робочу силу, було важко знайти потенційних рекрутів і, отже, платня солдатам, набраним в кінці літа була, як правило, вищою; в той час як всі знали, що взимку і ранньою весною спостерігається надлишок робочої сили, і цей період був найкращим часом, щоб провести набір в армію. Зарплата солдата ніколи не був вищою, ніж заробітна плата кваліфікованих робітників.⁽¹⁾ На місці огляду всі необхідні процедури проходили протягом тижня, тому що на більше не було згоди місцевої влади. Причина була проста: в районах, де накопичуються така велика кількість людей, там завжди бійки, пияцтво, крадіжки і проституція.

Підрядник кредитував замовника-монарха. При чому таке кредитування могло торкатись, в залежності від домовленості із замовником, витрат трьох категорій:

- витрати на формування або кадрові витрати: кошти на вербовку *Werbegeld* і завдаток *Handgeld*, кошти на доставку рекрутів до місця огляду -*Antrittsgeld* і *Laufgeld*,
- витрати на екіпіровку: зброя, амуніція, коні і транспорт,
- утримання підрозділу: заробітна плата-*Sold*, утримання і виплати для офіцерів і штабів, провіант).⁽¹⁰⁾

Воєначальник, як правило, з часом компенсував перелічені витрати підрядника, однак завищення таких витрат на папері було надзвичайно поширеним.

Широковідомо про шахрайства з боку капітанів щодо завищення реальної кількості солдатів у роті. На огляді рот комісарами, з метою оцінки реальної чисельності кадрового складу і відповідно розрахунку коштів для виплати їм заробітної плати, капітанами, через яких така виплата проводилась, замість дезертирів, померлих або вибулих з інших причин, в змові із клерком роти, було представлено підставних осіб – *passeevolanten*. Підставними особами могли бути селяни, невійськові допоміжні працівники, солдати з іншої роти, які за окрему, невисоку платню зголошувались зіграти роль солдата. Вплив шахрайства з підставними особами, хвороб, дезертирства і бойових втрат на визначення ефективної чисельності армій був відносно великим. Різниця між "паперовою" та ефективною чисельністю у голландців, наприклад, складала від однієї чверті до третини, у французів – третина і у іспанців – навіть половина^(23, с. 74). Зважаючи на це, автор притримується думки, що шахрайство із підставними особами, поширене у всіх арміях, відносно решти невідомих факторів впливу, було найбільш прогнозованим показником. А, звідси, прогнозованість такого показника означала, що він був на половину легалізованим.

Одиницею для розрахунку витрат на утримання підрозділу слугувала заробітна плата та норма харчового раціону рядового солдата – порція (*rayes*). Витрати на утримання офіцерських рангів вимірювались в тій чи іншій кількості порцій рядового солдата, так званих "сліпих порціях" – *mortepaien*, що виплачувались офіцерам в якості компенсації їхніх витрат або на створення резерву для доведення роти до нормального бойового складу. У Нідерландах підрозділ з 300 солдат отримував 400 порцій у 1552 році, в т.ч. капітан отримав десять порцій, прапорщик - п'ять, унтерофіцери по дві порції кожен, півтори порції – музиканти. ^(8, с. 68) Солдати отримували деякі раціони з армії, їхня вартість була компенсована із заробітної плати. Періодично, солдати отримували скромний аванс готівкою, частина зарплати за вирахуванням раціону, та авансів накопичувалась як заборгованість.⁽¹⁸⁾ До витрат, які утримувались із зарплати солдата, слід додати ще озброєння, екіпіровку, одяг, а також послуги за розквартирування. ^(8, с. 210)

Існувало чимало перепон вдалої вербовки. Некомпетентність або недбалість, відсутність коштів полковника-антрепренера були чи не основними перепонами. Однак, не слід забувати про конкуренцію на вербовочному ринку, а також заборону місцевих князів або міст проводити вербовку на їхніх землях. Незважаючи на заборону, вербовочні агенти все ж проводили вербовку, але не так публічно (із барабанами і трубами) приймаючи бажаних без зайвого галасу у тавернах і готелях.

Описаний вище традиційний контракт з підрядником за більшістю своїх ознак характерний для вербовки піхоти. В силу тогочасної соціальної структури суспільства, чисто традиційний контракт на вербовку кавалерії був розбавлений залишками феодальних військових зобов'язань дворян, однак, утримання таких феодальних полків проводилась імператором. Характерно, що кірасирські полки/роти формувались із вищої місцевої знаті, що могла дозволити собі відносно недешевий обладунок, зброю та важкого коня. Важливу роль відігравали вміння верхової їзди (навчались з дитинства), та можливість утримання біля себе слуг (наприклад, для догляду коня). Реальну мотивацію дворян до служби простежити вкрай важко, скоріш за все це було питання престижу, аніж військовим обов'язком васала. З середовища провінційних дворян, духовенства і багатих купців комплектувались полки/роти аркебузирів (кінних). Для вербування кавалерії були використані пліч-о-пліч два методи. Або цілі полки кавалерії були набрані через полковників-власників (*Inhaber*) – так як піхоти або вербування виконувалось капітанами, які мали патент тільки на одну роту, але набрані ними роти зводились у полк під командуванням найдосвідченішого капітана або полковника.

Відповідно до практики шістнадцятого століття, васали Габсбургів могли за свій рахунок набирати полки для служби імператору і утримувати їх; або замінити вербовку і утримання сплатою коштів. Крім того союзники імператора можуть набирати полки, утримувати які буде імператор. На початку Тридцятирічної війни Папа, герцог Тоскани і король Іспанії набрали полки для імператора. Союзники також надали субсидії прямо імператору на вербовку армії. Підрядник також міг завербувати свої полки в якості субсидії імператору, безоплатно. В цьому і криється невизначеність фінансування військового підприємства. ⁽²⁵⁾

{C}{C}{C}{C}

Примітка * – для кращого розуміння сутності документів, необхідна правова оцінка і більш глибоке дослідження в архівах, що автор зробити немає можливості

Примітка ** – У Купера (Cooper, J. P. *The New Cambridge Modern History: Volume 4, The Decline of Spain and the Thirty Years War, 1609-48/49. CUP Archive, 1979*) зустрічається інше трактування: договір (contract) це та ж "капітуляція" (capitulation), де міститься детальна інформація про взаємні фінансові та інші зобов'язання, спеціальна комісія (commission) це той же commissie чи Bestallung, де передбачені окремі умови договору.

Запитаю у тих хто дочитав до кінця. Наступним записом буде війна за Мантуанську спадщину 1628-1631, які побажання?

МЕТКИ: [контракт](#), [підрядник](#), [імператорська армія](#)



6 коментарієв

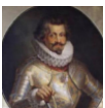


[bratgoranflo](#)

2 марта 2016, 19:35:49

ВИБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

Хотілося б побільше ілюстрацій) А з яких соціальних шарів найчастіше набирали рекрутів?



[adept_egidos](#)

3 марта 2016, 12:55:08

ВИБРАТЬ [СВЕРНУТЬ](#)

1. З ілюстраціями про комплектування трохи кепсько. Десь був скан першої сторінки (prima plana) ротного реєстру. Знайду викладу.

2. Тут існує дві протилежних позиції.

Першу позицію підтримує більшість мілітарі-істориків. Вона полягає в тому, що соціально рекрути походили із небажаних суспільству шарів: жебраків - волоцюг - п'яниць - злодіїв і т.д. Як правило для залучення таких категорій використовувався обман, споювання, є відомості що місцева влада сама здавала такі елементи капітану і т.д. Часто рекрути таких категорій вербувались примусом.

Друга базується на твердженні, що інтерес військового підприємця- власника полку полягав в якнайдовшому збереженні полку (адже полковник довше був у військовому бізнесі і міг отримувати свої прибутки), його бойовій стійкості, а звідси залученні фізично здорових, здатних тримати дисципліну, морально стійких рекрутів. Подібні рекрути могли походити із середніх(збіднілі дворяни, міщани, ремісники і т.д.) і нижніх шарів суспільства (селяни, бідні

міщани і т.д.). Вербовка таких рекрутів відбувалась підкупом вербовочною премією і відбувалась здебільшого добровільно за гроші. Все залежало від полковника-власника, якщо полковник власник не віднісся серйозно до набору штату полку (могло не вистачити коштів) тоді йому доводилось володіти ненадійним полком, який через дезертирство та хвороби міг розбігтись до кінця кампанії.




 [bratgoranflo](#)

[3 марта 2016, 20:36:21](#)

[ВЫБРАТЬ](#) [СВЕРНУТЬ](#)

Цікаво, а залежні селяни могли таким чином втікати від господарів?



 [adept_egidos](#)

[3 марта 2016, 21:50:31](#)

[ВЫБРАТЬ](#) [СВЕРНУТЬ](#)

Цілком могли. Тим паче, що після присяги вони підпорядковувались військовій юрисдикції, цивільна юрисдикція судити їх не могла. Тут питання тільки в тому де було краще на гражданці чи в армії.




 [irkuem](#)

[2 марта 2016, 20:07:39](#)

[ВЫБРАТЬ](#) [СВЕРНУТЬ](#)

Благодарю!



 [adept_egidos](#)

[3 марта 2016, 08:19:13](#)

[ВЫБРАТЬ](#) [СВЕРНУТЬ](#)

Ласкаво прошу.



Комплектування армій періоду Тридцятирічної війни. Епізод 5. Державна армія Нідерландів



adept_egidos

 adept_egidos<https://adept-egidos.livejournal.com/2015-10-15> 16:16:00

У армії Нідерландів система призначення офіцерів була продумана найбільш демократично. Державна Рада (*Council of State*)* при наборі військ була змушена погоджувати такий набір із владою окремих провінцій, які були зацікавлені стороною, так як за спеціальною системою квот робили свій внесок до загальноармійського бюджету. Кандидатуру офіцера-вербувальника, штатгальтер, як провінційний капітан-генерал, або Штати провінції, подавали на затвердження до Державної Ради, яка погоджувала кандидатуру шляхом видачі офіцерської комісії. Самостійно Державна Рада призначала офіцерів рангом вище полковника але за погодженням із Генеральними Штатами. Це було пов'язано з тим, що влада армійських генералів поширювалася на всю армію, незалежно від фінансування армій провінціями. Однак, ця процедура мала виняток. Під час активної фази кампанії, Моріц Оранський або Фредерік Хендрік, як головнокомандувач, мав право змінити будь-якого офіцера від лейтенанта до генерала, який загинув або захворів під час цієї кампанії без погодження із Державною Радою. ⁽²⁰⁾

Кандидати в офіцери

, як правило, починали свою кар'єру в якості волонтерів в компанії полковника. Йоганн Моріц (1604-1679), граф Нассау-Зіген, молодший син Йоганна VII, почав свою кар'єру з рядового пікінера в фризській гвардії Віллема Людовіка. У 1620 він став прапорщиком, а в 1624 отримав комісію капітана, в 1626 – підполковника, і у 1629 році полковника. Наявність правильних зв'язків у тих, хто хотів стрімко піднятися службовими сходами голландської армії, не завжди гарантувала такий кар'єрний ріст. Віллем Людовік не зміг допомогти кар'єрі свого двоюрідного брата Йоганна Моріца через те, що на вакантну посаду капітана у його полку було ще два кандидати, які були висунуті Штатами Фрісландії. Офіцери підтримували тісні контакти з провінційними Штатами, таким чином гарантуючи свої інтереси за допомогою родинних зв'язків з представниками провінції у Державній Раді і правлячою олігархією.

Траплялось, що прапорщик міг отримати капітана (а не лейтенанта) через наполягання провінційних Штатів. У 1615 році, коли Штати Фрісландії відмовились призначити видатного члена клану Мюррей прапорщиком у шотландській роті – а хотіли призначити на те місце діючого в тій роті сержанта - Моріц Оранський заперечував. Він повідомив Віллема Людовіка, що сержант це "вульгарна людина", а шотландські роти були в жалюгідному стані і що їх поліпшення можна очікувати тільки тоді, коли вони будуть під командуванням якісних офіцерів, які матимуть довіру і авторитет серед солдат. Мюррей саме був такою людиною: користувався необхідною повагою серед солдат, і через його сімейні зв'язки міг забезпечити свою роту новобранцями. Однак, низький соціальний статус сержанта, який не задовольняв Моріца Оранського, не був перепорою; вирішальним фактором, як правило, була не якість, а кількість грошей кандидата, які він був готовий вкласти у свою роту.

Ідеальний командир роти повинен з одного боку служити як приклад для військ і вести їх сміливо в бій, що вимагає мужності, почуття обов'язку, з іншого боку, він повинен бути здатний утримувати свою роту разом, для чого хороші зв'язки і широкі фінансові ресурси були необхідністю. Наприклад, командир роти повинен завжди мати в своєму розпорядженні від 600 до 900 гульденів готівкою, які будуть використовуватися, якщо заробітна плата солдатів затримується. Капітани піхоти і кавалерії водночас були солдатами і підприємцями.⁽²⁰⁾

З 1618 року, після прийняття Державною Радою спеціального документу "**Ordre**" (ініціатива Моріца Оранського), призначення нових командирів рот на вакантні посади залишається привілеєм головнокомандувача, але Моріц і Віллем Людовік хотів надалі мати вирішальне слово у всіх таких призначень для того, щоб тільки досвідчені і слухняні кандидати отримали звання капітана. Провінційні Штати пропонували кандидатури, а головнокомандувач їх затверджував. Ця процедура стосувалась тільки до офіцерів голландських рот; в капітанствах іноземних рот (французьких, шотландських, англійських і німецьких) Моріц і Віллем Людовік, у разі капітанства у кавалерії - за погодженням з Фредеріком Хендріком, який був генералом кавалерії, і для капітана піхоти за погодженням із полковниками. Полковники, в свою чергу, призначали нових лейтенантів і прапорщиків за погодженням із капітанами, після отримання згоди генерал-капітанів. Призначення унтер-офіцерів роти залишається привілеєм капітанів. "Ordre" також забороняв продажі капітанств та інших військових посад без дозволу. Для подолання призначення на посади недосвідчених людей Моріц встановив, вимогу — вислужити ценз — відбути три роки на посаді, щоб отримати право призначення на чергову вищу посаду.⁽³¹⁾ Як і у інших тогочасних арміях, командири рот все ж обходили заборону на продаж посад і продовжували брати від наступників домовлені суми коштів. Капітанам або ротмістрам (*rittmaster*) було офіційно дозволено залишити свою роту, і на своє місце рекомендувати нового командира. В обмін на цю номінацію, попередній командир просив грошової компенсації від свого наступника. Лише в 1637 році, Державна Рада подолала продаж офіцерських посад. Тепер, крім присяги на вірність Республіці, всі військові офіцери, отримуючи офіцерську комісію, оголошували під присягою, що вони не набули посади покупкою, що було застосовано у армії Франції лише у 1661 році.

Для набору полків або рот Генеральні Штати або Державна Рада укладала з приватними особами контракти (*capitulation*). У контрактах зазначалась кількість військ, які повинні бути набрані, строк найму, дозвіл на призначення унтер-офіцерів, термін до якого потрібно було виставити солдат, місце огляду, заробітна плата, сума «похідних грошей» (*loopgeld*, те ж що і *laufgeld* з німецької) та необхідне озброєння.

Капітани не могли пообіцяти новобранцям більшу заробітну плату, ніж було вказано в договорі, але коли граф Йост Лімбург Штірум скаржився, що не може набрати німецьких солдатів за стандартну заробітну плату в Республіці, він отримав дозвіл від Генеральних Штатів запропонувати більш високу зарплату, за умови, що підвищену заробітну плату вони отримають протягом трьох місяців, далі – стандартну для всіх солдат Сполучених провінцій. Штірум отримав дозвіл від генерала піхоти призначати капітанів і лейтенантів в новостворений полк. Він зібрав 1000 чоловік у місці огляду (*musterground*, це вже з англійської) через шість тижнів після підписання договору (за договором передбачалось набрати до 2 тисяч німців), решта, до 1000 новобранців, повинні були бути набрані на тих же умовах, але, якщо роти, до яких вони належали будуть не в повному складі після шести тижнів – залишок солдат буде розподілено серед інших рот. Генеральні штати зафіксували рівень похідних грошей у два риксдоллари (*rixdollars*) за людину.

Як зазначалося раніше, голландські регенти не були готові дати капітанам фінансової компенсації за втрати в людях і устаткування, але вони, принаймні, спробували заплатити свої військам регулярно. Їм допомагали в цій справі спеціальні приватні агенти- *solliciteursmilitair*, які регулярно кредитували капітанів готівкою під невисокий процент.^(19 с. 179)

Заробітна плата виплачувалась тільки коли рота була набрана і новобранці були схвалені вербовочним комісаром (*commissary of the musters*) від Державної ради. Досвід навчив капітанів та ротмістрів, що одноразовий платіж повної заробітної плати збільшує ймовірність дезертирства. Тому, краще заздалегідь платити солдатам частину своєї заробітної плати щотижня або кожні вісім-дев'ять днів.

Після першого огляду, капітану було надано відповідну суму коштів на роту, яку він розподіляв серед солдат самостійно. Іншими словами, хоча Генеральні Штати і бажали платити солдатам напряму, на практиці це робилось завжди капітанами. Це пояснювалось підприємницькою природою капітанської посади, на якій капітан часто платив заробітну плату або надавав щоденні виплати солдатам із своєї кишені (за відсутності допомоги від *solliciteursmilitair*) і тим самим дбав про повернення своїх коштів.⁽¹³⁾

Існувала практика контролю, за якою всі роти повинні були зібратись в повному складі в визначеному місці в той же день і годину, в іншому випадку капітани і ротмістри зможуть позичити війська один в одного для того, щоб заповнити списки пассволантами. Разом з реєстром роти (*musterroll*) офіцери повинні були представити список з хворими та пораненими і їхнім місцезнаходженням. Під час огляду, *mustercommissar* записав озброєння кожного солдата, звідки родом і як довго він був на службі в роті. *Mustercommissar* не мав права штрафувати за відсутніх солдат, якщо капітан і лейтенант поклявся, що солдати відсутні через короткотривалу відпустку. На подібні випадки діяло обмеження до чотирьох чоловік. Якщо наступний огляд показав, що відсутні солдати досі не повернувся, то командир роти повинен був відшкодувати плату держави за фактично відсутніх солдат протягом всього періоду. Після огляду роти на місці збору, комісари опечатали *musterroll* і надсилали його, разом з письмовим звітом до Державної Ради, щоб у платіжні відомості були внесені відповідні зміни.

Шахрайство з похідними грошима не було так поширене, тому що командири роти не отримували компенсації за витрати з вербування та маршу до місця огляду. Урядом не враховувались також витрати, які поніс командир роти для заміни солдат, що загинули або дезертирували.

Командири рот самостійно повинні були забезпечити озброєнням своїх солдат. Зброя та обладнання, придбані для роти вважалася власністю капітанів, хоча компенсація витрат капітана на озброєння утримувалась із зарплати солдат протягом трьох місяців. Офіцери ж, однак, не користувались повною свободою у виборі зброї, а часто озброєння могло постачатись урядом. У 1593 році Генеральні Штати уклали контракт (капітуляцію) з Ернстом графом Сольмс (*Solms*) на вербовку піхотного полку в 2000 чоловіків, де зазначалось, що половина кожної роти повинна складатися з пікінерів, а інша половина з аркебузирів; контракт також зобов'язував капітанів прийняти поставку кірас для своїх солдат на місці огляду. Крім економії коштів, додатковою перевагою уряду, при видачі зброї і устаткування, була стандартизація та уніфікація озброєнні голландської армії. Моріц, Віллем Лодевік, Фредерік Хендрік ставили високі вимоги до одягу, озброєння та муштри рот. Муштра і тренування мали відбуватись кожен день або як мінімум раз на тиждень і не тільки зі зброєю, але в ротному та навіть батальйонному бойовому порядку. За це ніс персональну відповідальність полковник.

Після закінчення військової кампанії війська розпускались на зимові квартири і не було чіткої гарантії, що на весні для нової кампанії вдасться зібрати ці війська знову, окрім того вартість набору війська за тимчасовими контрактами була вищою, ніж постійних підрозділів. Для подолання подібних явищ, у Сполучених провінціях існували постійно утримувані війська – *waardgelders*** , які не розпускались на зимові квартири, а продовжували нести службу на державному утриманні в гарнізонах. Такі війська наполягали на більш високій оплаті праці, щоб мати можливість утримати себе до наступного сезону. Окрім того, *waardgelders* могли замінити "регулярні" війська що були в гарнізонах, якщо останні влились у польову армію.***⁽²⁰⁾

Тема генерального підрядника торкнулася і Сполучених провінцій. У 1622 Генеральні Штати волею неволею почали співпрацю з військами генеральних підрядників Мансфельда і герцога Крістіана Брауншвейг-Вольфенбюттеля, які запропонували республіці послуги готовими арміями в 7 тис. кавалерії і 12 тис. піхотинців. Хоча, у вересні 1622 року, під час відступу з Німеччини у Нідерланди, Мансфельд і Брауншвейг мали реально 4 тис. кінноти і 3-4 тис. піхоти. Голландці бачили у військах Мансфельда та Крістіана підкріплення для звільнення Берген-оп-Зоом і надали їм необхідне озброєння та кошти і у жовтні наступ військ Моріца та Мансфельда все ж змусив іспанців зняти облогу. Згодом, Генеральні Штати хотіли позбутися недисциплінованих військ Мансфельда та Брауншвейга будь-якими способами, адже останнім довелося б багато платити і їм запропонували покинути територію республіки. Брауншвейг залишив територію Сполучених провінцій за власним бажанням - він сподівався відвоювати Богемію - але Мансфельд чинив тиск на Генеральні штати. В кінці жовтня Мансфельд відійшов через Східну Фрісландію у графство Бентхайм, де перебував до серпня 1623 року, коли Генеральні штати дозволили Мансфельду розміститись у Східній Фрісландії задля запобігання окупації цього регіону. Тільки лютому 1624 Східна Фрісландія була нарешті звільнена від Мансфельда і військ Брауншвейга. З червня 1625 по жовтень голландці ще годували Мансфельда із новою армією на Нижньому Рейні, і аж у жовтні 1625 році його вдалося передати на службу Крістіана IV короля Данії. ⁽²⁰⁾

* - або на голландській - *Raad van State*

** - від слова *Wartegeld* – допомога по тимчасовому безробіттю, а в інших випадках пенсія офіцерам.

*** - у великих містах Німеччини (Нюрнберг, Гамбург тощо) також існували постійні, оплачувані магістратом гарнізони, якими керував найнятий *Stadthauptmann*. Солдати вказаних гарнізонів теж отримували *Wartegeld* в якості оплати. ⁽²⁵⁾

МЕТКИ: [армія Нідерландів](#), [контракт](#), [підрядник](#)




0 коментаріев



Комплектування армій періоду Тридцятирічної війни. Епізод 6. Французька королівська армія



adept_egidos

 adept_egidoshttps://adept-egidos.livejournal.com/2015-10-15_12:39:00

Лукас дозволив собі знімати епізоди не по порядку. І я насмілюсь. У 4 та 5 епізодах читайте про комплектування у Голландії та Типовий антрепренерський контракт, а зараз вашій увазі епізод за номером 6.

Комплектування армії Франції періоду Тридцятирічної війни сучасна військово історична наука позиціонує як напів-підприємницьку. Дивлячись з іншої сторони, відповідно з високим рівнем державного втручання, її можна називати напів-комісійною королівською армією.

Як я вже згадував у епізоді 1, у армії Франції теоретично лише король мав права дозволяти збір армій, що закріплювалось спеціальними королівськими указами (як наприклад Карлом VII ще у 1439 році). На практиці все було не так однозначно і провінційна знать найбільш ефективно на той час продовжувала створювати армії, часто і без королівського дозволу ⁽²²⁾. За весь період, що нами розглядається, у Франції відбувались процеси обмеження приватних армій комплектованих за контрактом, зосередження в руках королівських органів влади виключного права на набір солдат, створення і організація необхідного військового державного апарату та створення національної армії.

Складалась ситуація

, коли число потенційних офіцерів, які бажають служити королю, конкуренція за патенти на вербовку нових полків і за місця в існуючих полках і ротах, дозволяла підбирати на конкурсних умовах здібних офіцерів, проводити необхідні реформи управління без ризику розвалу армії, забезпечити королівський уряд безвідсотковим кредитом на створення і обладнання підрозділів. Кількість осіб, готових створювати полки та роти для служби королю, взамін на командування цими підрозділами, була значно більшою, ніж кількість підрозділів, які корона вважала необхідним або бажаним створити.

Акцент державного управління комплектуванням ставився на фінансуванні військ і не було жодних спроб зафіксувати жодних мінімальних вимог до новобранця та строку його служби. Так, Ле Телльє в інструкції 1643 року встановлював оклади, які король платитиме новобранцю, але не встановлював ніяких твердих стандартів для останніх ⁽¹⁵⁾.

Франція, яка нещодавно (в 1620-х роках) пережила громадянські війни, з політичних міркувань категорично відмовилась від укладення контрактів із підрядниками на вербування національних військ, залишивши контрактну основу для відносин із іноземними підрядниками. Укладання контрактів з французькими дворянами або іншими особами, які хотіли завербувати французів, розумілось урядом, як чітке порушення суверенітету корони, а використання іноземних найманців було набагато більш керованим варіантом. Іноземний підприємець вербував свої війська безпосередньо на службу короні, і не мав ніяких особистих чи територіальних зв'язків з суб'єктами

корони. Крім того, іноземні найманці служили протягом передбаченого періоду, після чого контракт міг бути продовжений або війська будуть зняті із королівської служби і повернуться назад в місця за межі Франції.

Для комплектування національних військ Франція використовувала систему "королівської комісії". За якою офіцеру видавався лише королівський патент (*royal commission*), який узаконював вербовку. Однак, в випадку вербовки без патента, уряд на практиці, був готовий терпіти це за умови, що набрані війська будуть поставлені на королівську службу.⁽²²⁾ Теоретично, офіцер, що отримав королівську комісію (яка була відкличною) і набирав полк, ставав державним службовцем. За свою службу він отримував оплату та компенсацію своїх витрат на вербовку та оснащення свого полку. Незважаючи на наявність фінансових відносин, офіцер продовжував отримувати просту комісію (патент), а не підприємницьку капітуляцію (*kapitulation*).

Військова система комплектування у Франції будувалась на особистих зв'язках та впливі високого дворянства, губернаторів провінцій, а найчастіше знаті яка мала свої мотиви та високу лояльність до короля саме у військовій службі і фінансово була спроможна набрати полк\роту та, на перших порах, забезпечити її всім необхідним.

Високе дворянство та губернатори, які набрали полки піхоти і кавалерії від свого імені або від імені одного зі своїх клієнтів або родичів, мали високу ступінь контролю над призначеннями офіцерів у цих полках, навіть не зважаючи на протести зі сторони державних секретарів та військового міністерства - *secetaire de la guerre*. Відомо про п'ять полків піхоти набраних губернатором Бургундії від імені Анрі II де Бурбона, принца Конде. Призначення офіцерів у цих полках відбувалось без втручання державних секретарів і, коли у 1642 році чисельність солдат у вказаних полках серйозно скоротилась, полки не були розформовані або об'єднані за вказівкою державних військових секретарів, як це відбувалось у інших полках при падінні чисельності солдат. Сам Ришельє ревниво охороняв свої права заступництва і призначення в межах вищих офіцерів у своєму полку *De La Marine*, що у 1640 році отримав статус *entretenu*.

Полки та роти, що були набрані за ініціативи і на спільні кошти членів місцевих еліт переважно носили статус непостійних (і таким чином неprestижних). Над такими полками (як полк завербований у 1639 році спільними зусиллями дворянства Дофіне) контроль з боку держави за виконанням військових ордонансів та регламентів був менш компромісним, однак і менш цікавим для самої корони. Так, король мав право призначити офіцерів цих полків, мав право передати ці полки у власність іншому офіцеру, однак, на практиці король, з дотриманням формальностей, здебільшого погоджував поданих на розгляд покровителями та командирами полку, офіцерів. За дуже короткий строк з новонабраних полків і рот більша частина французької армії була утворена особами, що фінансово здатні вербувати полки і роти швидко і ефективно. Щоб уникнути бюрократичних затримок в цьому вербуванні, корона була готова пожертвувати своїми правами в управлінні, а часом навіть відмовитися від формального розгляду поданих *Mestre de camp** пропозицій на призначення офіцерів, видаючи останньому порожні бланки патентів на капітанів. Корона не була готова відмовитися від права робити офіцерські призначення, але ж ясно, що на практиці король і його секретаріат не мав ні можливості, ні адміністративної волі здійснювати детальний і поточний контроль над кожним призначенням в кожен полк чи, тим більше, роту. Як і в інших тогочасних арміях, у французькій армії, чи не найширше, процвітала практика купівлі офіцерських посад.

Витрати на вербування новобранців, як і всюди у Європі в той час, теоретично лежали на державі, але на практиці готівкові кошти на вербовку, оснащення рекрутів доводилось виплачувати офіцеру вербовщику. Держава рідко виплачувала аванси на вербовку офіцерам, які її проводили,

здебільшого відшкодовуючи офіцерам такі витрати з часом. У 1631 році, коли Тюренн набирав 300 рекрутів в полк, він відправив довіреного офіцера до магістрату за коштами на вербовку, але, як правило, офіцери повинні були використовувати свої власні фінансові ресурси, щоб набрати новобранців. Частина офіцерів набирали новобранців за свій рахунок, не очікуючи компенсації від влади (в таких були свої мотиви, часто не фінансові), інші ж очікували на відшкодування, тим самим даючи уряду безвідсотковий кредит.⁽¹⁵⁾

На нижчому рівні процес добровільної вербовки був аналогічним у різних країнах. Однак автору вдалось виокремити безпосередній процес вербовки, будь то антрепренерський контракт чи королівська комісія, за двома напрямками – *racolage* та *seigneurial*. Стосовно французької армії такі напрями в історичній науці відокремлені найчіткіше. В основі процесу *racolage* лежали не особисті контакти капітанів та полковників у провінціях, а незалежний від місцевих знайомств і протекцій - набір рекрутів шляхом приманки рекрутинговими партіями, направленими у визначені регіони. Коли група рекрутерів прибувала в місто, офіцер насамперед отримував дозвіл на вербовку від місцевої влади, яка часто неохоче його надавала. Після того, як право продовжувати рекрутингову кампанію у регіоні отримане, рекрутери рекламували свою присутність барабанним боєм у найбільш людних місцях (існували випадки, коли місцеві органи влади надавали своїх барабанщиків). Після проведення реклами, рекрутер закликав чоловіків зареєструватися і цим самим вступити на службу у його роту. Окрім цього, рекрутер влаштовував "штаб квартиру" у тавернах, корчмах та різних забігайлівках, де панувала атмосфера чоловічого товариства, а дармове вино залучало під прапори любителів цього напою. Часто зарахованим в ряди новобранців вважався той, хто випив за здоров'я короля в присутності вербувальника.

Інший напрям добровільної вербовки базувався на особистих контактах офіцерів-вербувальників в їхніх рідних провінціях, так звана вербовка *seigneurial*. На відміну від *racolage*, при вербовці *seigneurial* офіцер або входив до місцевих органів влади, або ж мав з ними тісні зв'язки. Капітани або полковники за цього методу, будучи провінційною знаттю, як сеньйори, набирали новобранців серед своїх підданих. Вказаний напрям вербовки є перехідним етапом від середньовічних магнатських оплачуваних військ (*medieval stipendiary***) до постійних королівських військ.

Після укомплектування роти новобранцями, у передбаченому королівським патентом (*royal commission*) місці, проводився її огляд (*revue*, або інша назва *montres et revues des gens de guerre*) представниками уряду: військовим комісаром (*commissaires des guerres*) та військовим контролером (*contrôleurs des guerres*).

Військовий комісар виконував функції нагляду за виконанням розпоряджень уряду офіцерами, мав також деякі функції прево. Присутність військового комісара на огляді (*revue* та *montres*) рот та полків відігравала роль легітимації набору, тому що війська не були офіційно зараховані на службу і не отримували оплату, поки не були засвідчені комісарами.⁽²²⁾ Ле Телльє надав право військовим комісарам та інтендантам (що були створені як наглядовий інститут за офіцерством та засобом прямого управління арміями) раптових оглядів особового складу на стоянках чи в поході для виявлення зловживань з чисельністю солдат. Оплата солдатам роздавалась при цьому лише за присутності комісара або представника органів влади, в разі відсутності комісара⁽³¹⁾. Для постійних полків зі статусом *entretenu* посада військового комісара носила назву *commissaires de la Conduite*.

Військовий контролер був відповідальний за оцінку кількості військ і надання першої оплати (*montre*). Загальна сума оплати на підрозділ, зазвичай, виплачувалась командиру, який потім розподіляв її на свій розсуд серед солдат.

Контролери постійно знаходились у провінційних департаментах і здійснювали контроль над військами, котрі набрані в межах територіальної юрисдикції їхнього провінційного департаменту.⁽²²⁾

У 1635 році було створено вищу посаду державного секретаря з військових питань, її посів Сервієн (Servien).⁽⁸⁾

Як і в інших арміях, у французькій армії при огляді (*revue* та *montres*), командир підрозділу видавав за власних солдат (тим самим збільшуючи чисельність роти/полку) цивільних осіб або солдат з іншого підрозділу, відомих як *passe-volants*. Це робилось з метою отримання на цих осіб оплати від короля.

У "рік Корбі" (1636), під час наступу іспанців на Париж, Франція була змушена вдатися до примусових методів вербовки. Король, серією указів, зобов'язував ремісників Франції надати по одній людині з майстерні для армії на службу строком 3 місяці. Примусове вербування періодично торкалось і найменш продуктивних і найменш бажаних у суспільстві осіб (волоцюг, непрацюючих, прохачів, п'яниць тощо). Примусова вербовка вказаних осіб носила назву вербовки *gens sans aveu*. Ле Телльє своїми постановами від 1645 і 1647 рр. намагався поліпшити і упорядкувати таку практику вербовки, шляхом встановлення необхідних процедур, які повинні були бути дотримані. Військові комісари повинні проінформувати місцевих і провінційних чиновників, в тому числі і інтендантів та губернаторів про необхідність такої вербовки. Після отримання від них погодження, комісар у всіх громадських місцях оголошував під барабанний бій вербовку і оприлюднював королівський указ, щоб усі *gens sans aveu* записались до армії. Рекрутам обіцялись вербовочні премії. Набрані рекрути зводились у місце збору на огляд місцевим чиновникам. Коли було зібрано 100 осіб, їх відправляли в армію. Якщо не вдавалось зібрати необхідної кількості у встановлені строки, комісар мав право накласти примусову квоту на чоловіків у кожній парафії, що не могла бути замінена грошовою компенсацією.⁽¹⁵⁾

З підрядниками, що набирали війська за кордоном укладались офіційні контракти – капітуляції (*capitulation, kapitulation*), де передбачались ставки і регулярність оплати підрозділів французькою короною (при чому для кожного рангу від полковника до солдата існували свої ставки), з потенційними командирами обумовлювались дозволи на вербовку у вказаних регіонах, плата за всю або частину витрат з вербовки, а також часовий графік для збору нового підрозділу, його маршрут до місця огляду і далі на театр військових дій, умови що стосувались транспорту, харчування та боєприпасів, викупу полонених, і т.д. Відносини між короною і її зарубіжними підрозділами, таким чином, принципово відрізнялись від комісій з національними полками, адже витрати за контрактами покривались центральним урядом заздалегідь готівкою. В 1635 році Фекьєру (*Feuquieres*) було доручено набрати 12 тис. німецької піхоти, однак вербовку не було виконано в повному обсязі, адже уряд виділив лише частину коштів. Переважна більшість іноземних підрядників, які набирали війська для французького уряду очікували передоплату для покриття витрат на вербовку і розглядати аванс в якості виконання попередньої умови контракту. Як і Бернард Саксен-Веймарський, підрядники мали повну свободу офіцерських призначень, найму, дотримання законності та управління у своїх підрозділах.⁽²²⁾

Окремо слід виділити підрядні традиції набирати швейцарців. Швейцарська конфедерація була лояльною до короля ще з 1516 року, коли було укладено договір у Фрайбурзі, а згодом його підтверджено та продовжено у 1521 році. За цим договором король платив пенсії (*Wartegeld*) для всіх кантонів, які підписали договір, а останні гарантували підтримувати від 6 до 16 тис. швейцарських військ на його службі. Полк *entretenu* швейцарської гвардії, створений в 1616 році продовжував формувати частину гвардії короля і створив постійну структуру кар'єри для амбітних швейцарських

офіцерів, які були далеко більш чітко інтегровані в французьку військову систему, ніж інші іноземні підрядники. Сама влада кантонів часто робила набір військ для французької служби, призначивши офіцерів і не дозволяючи їм стати підрядниками в якості потенційних інвесторів у підрозділ.

* - фактично полковник національного французького полку.

** - більше про поняття у Lynn J.A. *The Evolution of Army Style in the Modern West, 800-2000*.

Шкода, що приходиться так скомкано описувати всі плюси і мінуси комплектування французької армії, але для одного поста, думаю, цього достатньо.

МЕТКИ: [комплектування](#), [комісія](#), [підрядник](#), [французька армія](#)



0 коментариев